

Diane Vangeneugden

Het laatste woord

Skeelers en skaten op het podium

Het gebeurde een paar jaar geleden, ergens in een stadspark in Brussel. Daar lagen op het gras en tussen de struiken, als weggewaaide dorre herfstblaren, muziekpartituren. Die waren van Lieve, dirigente van het Brecht-Eislerkoor. Lieve is een vriendin van me. Een jong boefje had haar boekentas uit haar auto gestolen terwijl ze naar de groenteboer ging. Maar met die muziekpapieren kon de jongen niet veel aanvangen. Hij smeeft, gehaast als hij was, de papieren in de struiken. Lieve kon, samen met een politieagent die kwam aangeslenterd, het meeste redden, muziekpartituren zijn wél belangrijk voor wie muziek maakt!

Zoals de verwaaide partituren van Lieve tussen de struiken niks méér waren dan afval en dorre bladeren, zo vergaat het elk ongelezen boek: dat is alleen maar bedrukt papier. Jean-Paul Sartre zei het al: 'Een boek is alleen maar een hoop dorre bladen of anders een grote vorm van bewegen: lezen.'

En toneelteksten? Zijn die ook alleen belangrijk voor wie toneel maakt? Zo ziet het er naar uit. In de hitparade van de risicoberoepen moet theatertekstuitgever hoog genoteerd staan. Toen Dario Fo in 1997 de Nobelprijs won, waren van hem in het Nederlands geen publicaties verkrijgbaar, een paar verkleurde brochuurtjes niet te na gesproken. Mistero Buffo en ander werk was nochtans gespeeld tot in fabriekslodsen en vrouwenhuizen en aan stakingsposten. De - even geëngageerde - kameraad van Fo, Harold Pinter, kreeg de prijs in 2005. Maar ook van Pinter was niks (meer) te koop, al was veel van Pinter door Gerard Reve vertaald.

Jazeker, we weten dat de commercie van de grote boekenconcerns het boekenlandschap verkneutert, dat veel moois gemarginaliseerd geraakt. Maar in die mate? Zo erg?

In onze winkel (*De Groene Waterman, Antwerpen*) zijn er toch wat toneelteksten: *Verzameld Werk* van Shakespeare, *Mefisto* vrij bewerkt door Tom Lanoye, *Heden Soup* van Wim Helsen, *De aankomst in de bleke morgen op dat bleke plein* van Dimitri Verhulst. Ik surf naar boekenverkoper.nl en vind in de rubriek 'toneel en boek' toch 1790 verkrijgbare titels: van

Franse schoolboekjes met toneelstukken van Corneille en Racine tot *The tempest* van Shakespeare; van Vondel en P.C. Hooft tot Assepoester. Het hele repertoire. Weliswaar tweedehands.

Wellicht maakt het nieuwe theater de zaken voor de arme theatertekstuitgevers nog een stuk complexer. Stel je voor. Een levendige winkelstraat, bevolkt door flanerende dames en heren. Opeens slingeren en buitelen skeelers tussen die sjakossen en winkelzakjes door. Vermeende vrienden van ons diefje in het park. Het beeld illustreert het verschil tussen een traditionele en een nieuwe invulling van het begrip *toneelrepertoire*. Onze tintelende en vluchtige flitsmaatschappij wil een andersoortig repertoire dan het repertoire uit grootmoeders tijd. In die tijd zagen klassieke theaterauteurs hun teksten generatie na generatie heropgevoerd. Dat oude arsenaal is vandaag vervangen door multi-interpretabele woordclusters. Het is een montage-dramaturgie die werkt met een krioelende mix van flarden, fragmenten, momentopnamen, tekstconstructies en citaten uit diverse teksten waaronder... repertoireteksten. De skeelers representeren dit nieuwe repertoire. Els Van Steenberghe gebruikt de metafoer van de skeeler in haar boek *Groot Toneel*. Zoals skeelers en skaters vaak hetzelfde parcours afleggen, zo bespeelt ook het nieuwe repertoire dikwijls dezelfde thema's en motieven. Daar zit dus toch een continuïteit in. En misschien doen de skaters in hun patchwerk iets met Pinters *The remembrance of things past!*

Het boek van Els Van Steenberghe verscheen bij Bebuquin. Je kent Paul Verrept allicht, de trekker van dit bescheiden hobbybedrijfje dat toneelteksten uitgeeft, maar zich zelfs niet 'uitgeverij' wil noemen. De boekhandel bestelt die boekjes via EPO en brengt ze dan in de winkel aan de man/vrouw. Bebuquin, het is ook de naam van de eerste 'kubistische roman' met 'driedimensionele taal'. De auteur Carl Einstein toont Bebuquin als een dilettant, ten prooi aan dronkenschap, niet in staat iets kunstigs te scheppen. En toch groeit uit deze figuur een explosie van groteske creativiteit.

Dat is nu net de paradox van de wanhopige hoop die de theatertekstenuitgevers drijft. De toestand is ernstig, maar niet dramatisch. ■

Diane Vangeneugden zorgt in 4 nummers als writer in residence voor een literair 'laatste woord', bekeken vanuit de boekhandelbranche.